

фізична особа, корпоративний спір розглядався загальним судом згідно ЦПК, інакше - господарським судом згідно ГПК.

Враховуючи, як правило, велику кількість можливих відповідачів у корпоративних спорах, до кола яких можна було включити товариство, його учасників (акціонерів), посадових осіб та загальне правило визначення підсудності згідно місця проживання (місцезнаходження) одного з відповідачів, за вибором позивача, це часто призводило до зловживань нормами ГПК та, більшою мірою - ЦПК і прийняття судами незаконних ухвал та рішень. Для принципового розв'язання цієї проблеми слід погодитися з точкою зору про те, що юридичний спір як такий є матеріально-правовим утворенням (категорією), конфліктом, який виникає до процесу і поза ним, але, може бути розв'язаний у процесуальному порядку [1, с.51; 2, с.13, 16, 20]. Отже, процесуальні норми щодо підвідомчості мають відтворювати події матеріальних правовідносин за їх судженими особливостями.

Згідно ст.2 ГК України поряд із суб'єктами господарювання, учасниками відносин у сфері господарювання є також особи, які виступають засновниками таких суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.

Згідно ст.167 ГК України корпоративні відносини - це відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав, які, у свою чергу, є правами особи, частка якої визначається у статутному фонді (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами. Суб'єктами цих відносин виявляються, у першу чергу згадувані вище суб'єкти господарювання і їх засновники, учасники, акціонери. До того, ж поняття корпоративних прав і корпоративних відносин визначається актом господарського законодавства - ГК України. Отже, корпоративні відносини виявляються відносинами між суб'єктами відносин у сфері господарювання (тобто - господарськими відносинами). При цьому корпоративними відносинами є особливим видом відносин у сфері господарювання, оскільки не мають ознак господарсько-виробничих відносин та не можуть бути віднесені повністю ані до організаційно-господарських, ані до внутрішньогосподарських відносин (наприклад, відносини між учасниками ТОВ та третьою особою щодо відступлення частки).

Відповідно, спори, що виникають з корпоративних відносин (корпоративні спори), повинні розглядатися як різновид спорів, що виникають з відносин у сфері господарювання (господарських спорів).

Смітох А.В.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративного та господарського права

КОРПОРАТИВНІ СПОРИ ЯК ВИД ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

Корпоративні спори, тобто — спори, що виникають з корпоративних відносин, ускладнених конфліктом, є одним з найбільш проблемних видів спорів взагалі. Однією з передумов цієї проблемності довгий час лишалася невизначеність правової природи цих спорів, і, як наслідок - невизначеність їх підвідомчості, яка залежала від суто вторинних чинників: наприклад, якщо серед відповідачів виявлялася хоча б одна

Цю концепцію частково втілює Закон України від 15 грудня 2006 р. №483-V «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення підсудності справ з питань приватизації та з корпоративних спорів», який доповнив ст.12 ГПК України частиною 4, згідно якої господарським судам підвідомчі всі, незалежно від суб'єктного складу (фізичні, або юридичні особи) справи, що виникають з корпоративних відносин у спорах між господарським товариством та його учасником (засновником, акціонером), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами) господарських товариств, що пов'язані із створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності цього товариства, крім трудових спорів. Згідно ст. 16 ГПК України такі справи розглядаються виключно господарським судом за місцезнаходженням товариства, що дозволяє зосередити розгляд всіх корпоративних спорів в одному спеціалізованому суді і має сприяти запобіганню зловживань процесуальними правами.

Можна бачити, що ч.4 ст.12 ГПК України відносить до підвідомчості господарських судів широке коло корпоративних спорів. Утім, деякі важливі спори як і раніше залишаються поза межами господарської юрисдикції.

Так, при скликанні загальних зборів акціонерів зберігається можливість подачі позову фізичної особи-акціонера до реєстратора до загального суду за місцезнаходженням реєстратора з фактичною метою отримання забезпечення позову через зобов'язання реєстратора вчинити певні дії, а саме - видати реєстр для проведення „альтернативних” загальних зборів (п.3 ч.1 ст. 152 ЦПК України). Подібне забезпечення згідно ГПК взагалі неможливе.

Легалізація рішень таких „альтернативних” зборів як і раніше може здійснюватися в межах трудового спору за поданим до товариства позовом новообраного голови правління, загальним судом за місцем проживання такого голови (ч.2 ст. 110 ЦПК України). Це дозволяє перенести розгляд спору до будь-якого зручного загального суду у місцевостях дуже віддалених від місцезнаходження товариства - головне знайти голові правління відповідне місце проживання. Той самий суд може прийняти рішення, або — для оперативності — ухвалу і забезпечити заволодіння майном товариства, заборонивши законним органам управління чинити перешкоди голові правління, обраному „альтернативними” зборами.

Утім, такі спори є, за своєю сутністю, корпоративними, оскільки реєстратор здійснює облік корпоративних прав акціонерів, а позов нового голови правління покликаний підтвердити законність та реалізувати важливе корпоративне рішення про зміну менеджменту товариства: його трудовий аспект є вторинним і, по суті, надуманим (позивачі у таких справах обмежу-

ються загальним посиланням на ст.2 КзпП України і обґрунтовують свою позицію розгорнутими посиланнями на корпоративне законодавство).

Таким чином, „розпорошеність” корпоративних спорів між цивільною та господарською юрисдикціями залишає наочні можливості для процесуальних зловживань і реалізації „класичних” рейдерських стратегій.

Отже, оскільки корпоративні спори є різновидом спорів господарських, слід довести до логічного завершення їх передачу до підвідомчості господарських судів і повного мірою відтворити у процесуальному законі відмежування матеріальних корпоративних правовідносин від суміжних цивільних та трудових відносин, враховуючи їх сутнісні особливості, а не виходячи із суто формальних критеріїв.

Література:

1. *Абрамов Н.А. Хозяйственно-процессуальное право Украины: Учебное пособие (курс лекций). Издание второе. -- Х.: Одиссей, 2003. - 336 с.;*
2. *Зайцев И.М. Хозяйственный спор и арбитражный процесс: вопросы теории. - Саратов. - 1982. - Издательство Саратовского университета. -81 с.*